

บทที่ 5

บทวิเคราะห์

จากการนำเสนอผลการวิจัยที่ผ่านมาในบทที่ 4 เรื่องเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนนิกายโปรเตสแตนต์ในประเทศ สปป.ลาว ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอทั้งข้อมูลจากเอกสาร ที่กล่าวถึงการจำกัดเสรีภาพและการกดขี่ข่มเหงคริสตชนในประเทศลาวในหลายรูปแบบ รวมทั้งสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับพี่น้องคริสตชนลาวจากการสังเกตและสัมภาษณ์ในด้านต่างๆ จะเห็นว่าแม้ว่าคริสตชนในประเทศลาวจะมีเสรีภาพทางศาสนาในระดับหนึ่ง เช่นสามารถนมัสการได้ภายในคริสตจักรสามารถสอนศาสนาได้ สามารถรับเงินบริจาคได้ และมีสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินของคริสตจักร แต่เสรีภาพดังกล่าวก็ต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย และแนวนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ลาว ซึ่งค่อนข้างจะเข้มงวดในการให้เสรีภาพทางศาสนาแก่ศาสนิกชน

ดังนั้นหากพิจารณาในมุมมองของประเทศเสรีนิยม โดยใช้มาตรฐานด้านเสรีภาพทางศาสนาของประเทศเสรีนิยมเป็นเครื่องมือวัด จะเห็นว่าคริสตชนในประเทศ สปป.ลาวมีเสรีภาพทางศาสนาในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ดังที่ในรายงานด้านเสรีภาพทางศาสนาของสหรัฐอเมริกาประจำปี 1999 ว่าสถานการณ์ด้านเสรีภาพทางศาสนาในประเทศลาวอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง และได้จัดว่าประเทศลาวอยู่ในอันดับต้นๆของประเทศที่มีการเข้มงวดในด้านเสรีภาพทางศาสนา ในขณะที่ในสายตาของผู้นำคริสตชนในประเทศลาวบางคนกลับมองว่าสภาพการณ์ด้านเสรีภาพทางศาสนาในประเทศลาวอยู่ในระดับที่น่าพอใจแล้วหากเปรียบเทียบกับประเทศสังคมนิยมอื่นๆอย่างประเทศเกาหลีเหนือหรือจีน ซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่างเหล่านี้เกิดจากการใช้มาตรฐานในการวัดที่แตกต่างกัน ในความเป็นจริงผู้วิจัยเห็นว่า การจะตัดสินว่าประเทศใดมีสิทธิเสรีภาพมากน้อยเพียงใดควรพิจารณาจากปัจจัยต่างๆของประเทศนั้นๆเป็นหลัก และใช้มาตรฐานของประเทศนั้นๆเป็นเครื่องมือวัด เนื่องจากแต่ละประเทศย่อมมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา สภาพแวดล้อม และแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศที่แตกต่างกัน และที่ผ่านมาก็ยังไม่มีความมาตรฐานใดที่สมบูรณ์ครบถ้วนเพียงพอที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับให้ทุกประเทศนำไปปฏิบัติได้ ไม่ว่าจะเป็นประเทศเสรีหรือประเทศสังคมนิยมก็ตาม

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาในข้อที่สองคือ เพื่อวิเคราะห์เสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนในประเทศลาว ภายใต้ข้อจำกัด เหตุผล และ บริบททางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของประเทศลาวเอง โดยใช้กรอบแนวคิดสิทธิมนุษยชนที่หลากหลาย

เพื่อทำความเข้าใจปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศลาว ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอการวิเคราะห์ในสองประเด็น คือ ประเด็นแรก วิเคราะห์ถึงความจำเป็นและเหตุผลในการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนภายใต้บริบทด้านต่างๆของประเทศลาว โดยแยกพิจารณาเป็นด้านๆไป ได้แก่ ด้านภูมิศาสตร์ประชากร ด้านประวัติศาสตร์ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม ประเด็นที่สองจะได้วิเคราะห์ถึงสิทธิมนุษยชนในประเทศลาวจากกรณีศึกษาเรื่องเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนนิกายโปรเตสแตนต์ระหว่าง ค.ศ.1975 - 2000

5.1 เสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนภายใต้บริบทของประเทศ สปป.ลาว

จากสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า “บริบททางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมทั้งภายในและระหว่างประเทศ มีผลต่อสาเหตุและความจำเป็นในการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของคริสเตียนในประเทศลาว” ดังนั้นในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงจะได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยด้านต่างๆดังกล่าวมีผลต่อการให้หรือจำกัดเสรีภาพของคริสตชนหรือไม่ อย่างไร โดยแยกเป็นด้านๆดังนี้

5.1.1 ด้านภูมิศาสตร์และประชากร

บริบททางด้านภูมิศาสตร์และประชากร ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาวต้องจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนในประเทศ ทั้งนี้เพราะเหตุผล 2 ประการ คือ

- 1) การที่ภูมิประเทศของประเทศลาวส่วนใหญ่เป็นภูเขา (4 ใน 5 ของพื้นที่ทั้งประเทศ) และพื้นที่ 3 ใน 4 ของประเทศเป็นที่ราบสูง ซึ่งกระจายตัวกันอยู่ตามเทือกเขาต่างๆของประเทศ ทำให้ลักษณะการตั้งหมู่บ้านของประชาชนลาวส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวเขา หรือ ลาวเทิง และลาวสูง มักกระจายตัวอยู่ตามที่ราบสูงเหล่านั้น และบางเผ่านิยมตั้งหมู่บ้านอยู่บนภูเขา และทำไร่เลื่อนลอยย้ายไปเรื่อยๆ ซึ่งลักษณะการตั้งบ้านเรือนแบบนี้ทำให้หมู่บ้านแต่ละแห่งตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจาย และการเดินทางจากหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่งต้องใช้เวลาอันเนื่องมาจากเป็นภูเขา ซึ่งในยุคที่มิชชันนารีเข้าไปเผยแพร่ศาสนาในหมู่บ้านเหล่านั้นต้องใช้เวลาอันกว่าจะเดินทางเข้าไปถึง ดังนั้นในช่วงก่อนคอมมิวนิสต์เข้าปกครองประเทศในปี ค.ศ.1975 มิชชันนารีจึงต้องใช้วิธีการนำชาวเขาในหมู่บ้านต่างๆที่อยู่ห่างไกลในภูเขา เข้ามาเรียนพระคริสต์ธรรมในเมือง โดยมีโรงเรียนสอนพระคริสต์ธรรมที่หลวงพระบาง และเชียงขวาง และด้วยวิธีการเช่นนี้ทำให้การเผยแพร่ศาสนาประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยพบว่ามีหมู่บ้านชาวเขาจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวขมุ และชาวม้ง ที่เป็นคริสเตียนทั้งหมู่บ้าน และมีผู้นำคริสตจักรเป็นชาวท้องถิ่นเองทำให้คริสตจักร

ในหมู่บ้านเหล่านั้นสามารถดูแลตัวเองได้ และแม้ภายหลังปี 1975 ผู้นำคริสเตียนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะอพยพออกนอกประเทศ แต่ก็ยังพบว่าคริสตชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ก็ยังไม่ละทิ้งความเชื่อของตน

จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้การควบคุมการเคลื่อนไหวของประชาชนในระดับหมู่บ้านห่างไกลของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาวสามารถทำได้ยาก เพราะหมู่บ้านคริสเตียนอยู่ในลักษณะกระจัดกระจายตามที่ราบสูงต่างๆตามเทือกเขาซึ่งการเดินทางเข้าไปยังบางหมู่บ้านต้องใช้เวลาหลายวัน ทำให้บางครั้งรัฐบาลหวาดระแวงเพราะไม่ทราบความเคลื่อนไหวในหมู่บ้านเหล่านั้น และประกอบกับความไม่ไว้วางใจคริสเตียนอยู่แล้วของรัฐบาลลาว ทำให้รัฐบาลต้องจำกัดเสรีภาพของคริสเตียนในหมู่บ้านเหล่านั้นอย่างมาก โดยในบางครั้งรัฐบาลต้องใช้วิธีการรุนแรงเพื่อกวาดล้างคริสเตียนให้หมดไปจากหมู่บ้าน เช่นในรายงานข่าวของนิตยสารคริสเตียนนิติตูเคย์ระบุว่าในปี 1997 รัฐบาลสำรวจหมู่บ้านต่างๆในแขวงหลวงพระบางและพบว่าหมู่บ้านคริสเตียนกว่า 200 หมู่บ้าน รัฐบาลจึงประกาศว่าศาสนาคริสต์ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมลาว และบางครั้งก็ใช้วิธีการรุนแรงบังคับให้คริสตชนละทิ้งความเชื่อ เช่นการใช้อาวุธบุกเข้าไปในหมู่บ้านและบังคับให้คริสตชนลงนามในใบปฏิญาณตนเพื่อละทิ้งความเชื่อ เป็นต้น

2) การคมนาคมและการสื่อสารที่ยากลำบาก ทำให้ชุมชนบางแห่งถูกตัดขาดออกจากภายนอก การรับทราบข่าวสารทั้งจากภายนอกเข้าไปยังหมู่บ้านและข่าวสารจากภายในหมู่บ้านออกมายังภายนอกเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับท้องถิ่นเหล่านั้นจึงมีอำนาจสูงซึ่งในบางแห่งที่เจ้าหน้าที่เป็นพวกคอมมิวนิสต์หัวรุนแรง หรือมีความเกลียดชังคริสเตียนเป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว ก็จะสามารถกระทำการอันเป็นการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของคริสเตียนได้ง่ายขึ้นด้วย เช่นการสั่งปิดโบสถ์ ห้ามนมัสการพระเจ้า การสั่งพิพากษาจำคุก หรือการบังคับให้คริสตชนลงนามละทิ้งความเชื่อ ซึ่งหลายครั้งที่มีการจำกัดเสรีภาพในท้องถิ่นห่างไกลเหล่านี้ แต่คริสตจักรศูนย์รวมก็ไม่ทราบข่าว หรือทราบข่าวแต่ก็ช้าเกินไป ทำให้การแก้ไขเป็นไปได้ยากลำบากหรือล่าช้า

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ถือเป็นปัจจัยด้านลบต่อการให้เสรีภาพทางศาสนาแก่คริสตชนในประเทศลาว โดยมีเหตุผลสองประการ คือ ลักษณะการตั้งหมู่บ้านของคริสเตียนที่กระจายตัวอยู่ตามที่ราบสูง และแต่ละหมู่บ้านอยู่ห่างไกลกันมาก ทำให้รัฐบาลต้องเข้มงวดกวดขันมากขึ้น และบางแห่งต้องใช้วิธีการที่รุนแรงเพื่อกำจัดคริสเตียนให้ได้ในคราวเดียว และการคมนาคมสื่อสารที่ยากลำบากของบางท้องถิ่นทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับท้องถิ่นนั้นๆมีอำนาจมากในการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของประชาชนในท้องถิ่น ประกอบกับการสื่อสารที่ยาก

ลำบากทำให้ชาวคราวการกดขี่ข่มเหงคริสเตียนในระดับท้องถิ่นห่างไกลเข้ามาสู่ส่วนกลางค่อนข้างช้า ทำให้การแก้ไขปัญหาล่าช้าไปด้วย

5.1.2 ด้านประวัติศาสตร์

นอกจากปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และประชากรแล้ว บริบทด้านประวัติศาสตร์ของประเทศลาวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการให้เสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนในประเทศลาวตั้งแต่ปี 1975 เป็นต้นมา โดยมีเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการคือ

1) ประวัติศาสตร์ลาว เป็นประวัติศาสตร์แห่งการถูกรุกรานและแทรกแซงจากต่างชาติ เนื่องจากประเทศลาวเป็นประเทศขนาดเล็ก ดังนั้นในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของประเทศลาวจะพบว่ามีหลายครั้งที่ประเทศลาวต้องถูกรุกรานและยึดครองโดยต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศไทยที่ปกครองลาวตั้งแต่ ค.ศ.1779 – 1893 ซึ่งในระหว่างนั้นมีขบวนการต่อต้านการปกครองของไทยหลายต่อหลายครั้ง หลังจากการครอบครองของไทยแล้ว ลาวก็ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของราชอาณาจักรสยามจนกระทั่งวันตกอย่างฝรั่งเศส และในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองก็ต้องถูกรุกรานจากประเทศญี่ปุ่น และแม้ว่าจะประกาศเอกราชแล้วในปี ค.ศ.1954 แต่ประเทศลาวก็ยังต้องถูกแทรกแซงทางการเมืองโดยประเทศสหรัฐอเมริกาและต้องต่อสู้อย่างดุเดือดจนกระทั่งได้รับเอกราชอย่างแท้จริงในปี ค.ศ.1975 ดังนั้นจะเห็นว่าตั้งแต่ ค.ศ.1779 ถึงปี ค.ศ.1975 ประเทศลาวยังไม่เคยได้รับเอกราชอย่างแท้จริงเลย และจากประวัติศาสตร์แห่งการถูกรุกรานและแทรกแซงจากต่างชาติอยู่บ่อยครั้งเช่นนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่า มีผลต่อระบบความคิดและมุมมองของรัฐบาลและประชาชนลาวทั่วไปทำให้มีความคิดแบบชาตินิยมสูง มีความภาคภูมิใจในเอกราชเป็นอย่างมาก และมีมุมมองต่อต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศตะวันตกว่าเป็นศัตรู และคริสต์ศาสนาซึ่งเข้ามายังประเทศลาวในช่วงที่ตกเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตกจึงถือเป็นศาสนาของศัตรู และคริสต์ศาสนาที่คงเหลืออยู่ในประเทศลาวภายหลังได้รับเอกราชในปี ค.ศ.1975 ก็คือตัวแทนของประเทศตะวันตกที่คงอยู่ในลาว ดังจะเห็นได้จากรายงานขององค์การ Open door International ระบุว่า

“...ในการสัมมนาหลายครั้งที่จัดขึ้นภายหลังปี 1975 ซึ่งผู้นำจากหลายระดับของสังคมต้องเข้าร่วมนั้น มีการสอนว่าคริสต์ศาสนานิกายคาทอลิกคือการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศสที่หลงเหลืออยู่ และคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์คือการล่าอาณานิคมของสหรัฐอเมริกา...”¹²⁷

¹²⁷ Open door international , <http://www.gospelcom.net/od/laospro2.htm>, 1998 , [11/01/02]

และจากการพูดคุยกับผู้นำคริสตชนและคริสตชนทั่วไปในประเทศลาวพบว่าคริสตชนส่วนใหญ่ทราบดีว่ารัฐบาลลาวต้องการกวาดล้างคริสต์ศาสนาให้หมดไปจากประเทศลาวภายในปี 2000

2) ประวัติศาสตร์การเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีในประเทศลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งของกลุ่ม CMA ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา การประกาศนั้นไปที่ชาวเขาโดยเฉพาะชาวม้งที่อาศัยอยู่ทางตอนเหนือของประเทศลาว และสามารถนำชาวม้งมาเป็นคริสเตียนจำนวนมาก โดยในช่วงการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์ลาวกับจักรวรรดินิยมอเมริกันนั้น มีหลักฐานระบุว่ากองทัพอเมริกาได้ทำการฝึกฝนและติดอาวุธให้แก่ชาวม้งด้วย เพื่อใช้เป็นกองกำลังลับของอเมริกาในประเทศลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวม้งของนายพลวัง เปา และแม้จะมีหลักฐานว่าการเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีกับการฝึกฝนกองกำลังม้งของทหารอเมริกันเป็นคนละส่วนกัน แต่มุมมองของขบวนการประเทศลาวกลับมองว่าม้งทั้งหมด โดยเฉพาะที่เป็นคริสเตียนคือศัตรู ดังนั้นภายหลังจากขบวนการประเทศลาวได้รับชัยชนะในปี ค.ศ.1975 ชาวม้งจำนวนมาก โดยเฉพาะที่เป็นคริสเตียนต้องอพยพออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นเหตุผลให้ในปัจจุบันมีชาวม้งที่อพยพมาจากประเทศลาวอาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก และยังมีขบวนการเคลื่อนไหวของชาวม้ง เพื่อต่อต้านรัฐบาลคอมมิวนิสต์อยู่ทั่วไปทั้งภายในประเทศลาวเองและต่างประเทศ ทำให้รัฐบาลลาวเกิดความหวาดระแวง และไม่ไว้วางใจคริสเตียนชาวม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศลาว โดยเฉพาะชาวม้งที่เพิ่งย้ายกลับมาจกค่ายอพยพในประเทศไทยว่าจะมีการติดต่อกับชาวม้งที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศเพื่อโค่นล้มรัฐบาลหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องการการควบคุมความเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิดและซึ่งบางครั้งก็หมายถึงการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนชาวม้งในประเทศลาวด้วย ดังเช่นในรายงานของ ศจ.พาเธอร์ ระบุว่า

“...สถานการณ์การจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนในประเทศลาวน่าเป็นห่วงมาก โดยเฉพาะการจับกุมคุมขังคริสเตียนซึ่งส่วนมากเกิดขึ้นกับชาวม้ง โดยเฉพาะม้งที่เพิ่งย้ายกลับมาจากค่ายผู้อพยพในประเทศไทย ซึ่งเป็นที่น่ากังวลเป็นอย่างยิ่งในหมู่ชาวม้งสัญชาติอเมริกัน...”¹²⁸

และในจดหมายของผู้นำคริสตชนชาวม้งที่ส่งไปถึง FEBC (Far Eastern Broadcasting) ฉบับหนึ่งระบุว่า

¹²⁸ Pha Her (Reverend) , http://www.house.gov/international_relations/hr/inf00her.htm

“...เราส่งจดหมายฉบับนี้ถึงท่านเพื่อให้ คริสตชนทั่วโลกได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ชั่วร้าย ตั้งแต่กลางเดือนกรกฎาคมเป็นต้นมา รัฐบาลประกาศให้ปิดคริสตจักรม้งทุกแห่ง หากผู้ใด ยังคงไปนมัสการ ก็จะต้องถูกจำคุกตลอดชีวิต โดยให้เหตุผลว่าคริสต์ศาสนาเป็นการ โฆษณาชวนเชื่อของสหรัฐอเมริกาและเป็นภัยต่อรัฐบาล และจะต้องถูกกำจัดออกไปจาก ประเทศ พวกเขาจะจับตัวความเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิด และไม่ว่าจะหนึ่งเดือนหรือ 10 ปี จากนั้น รัฐบาลจะคอยรบกวนคริสตชนและจับพวกเขาเข้าคุก...”¹²⁹

5.1.3 ด้านการเมือง

ปัจจัยด้านการเมืองภายในประเทศลาวถือว่าเป็นปัจจัยที่มีบทบาททั้งในด้านบวก และด้านลบต่อการให้เสรีภาพทางศาสนาแก่คริสตชนในประเทศลาว ระหว่าง ค.ศ.1975 – 2000 ปัจจัยบวก ได้แก่การที่รัฐบาลรับรองเสรีภาพในรัฐธรรมนูญฉบับปี 1991 ปัจจัยลบ ได้แก่แนวคิดด้าน สิทธิมนุษยชนของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาว การยึดมั่นในแนวทางการเมืองแบบสังคมนิยม และความหวาดระแวงในการแทรกแซงทางการเมืองของรัฐบาล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์ลาวสามารถปลดปล่อยประเทศจากการรุกรานของจักรวรรดินิยมอเมริกันได้ในปี 1975 นโยบายการพัฒนาในด้านต่างๆของประเทศลาวก็ถูกกำหนดโดยพรรคคอมมิวนิสต์ที่ให้ความสำคัญกับความสงบเรียบร้อยของสังคมมากกว่าการให้เสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ และมุ่งสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนในประเทศในทุกๆด้าน ซึ่งรวมถึงการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางศาสนาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะเริ่มแรกแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลมีนโยบายที่จะฟื้นฟูและก่อสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติ ทำลายและลบล้างร่องรอยวัฒนธรรมที่เสื่อมทรามจากระบอบล่าเมืองขึ้น ปลุกกระดม ผลักดันและส่งเสริมขบวนการวัฒนธรรม ศิลปวรรณกรรมที่มีลักษณะชาติ ก้าวหน้า และลักษณะมหาชน ให้กลายเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมระบอบใหม่¹³⁰ ทำให้ในช่วงเวลานั้นคริสตชนในประเทศลาวถูกกดดันอย่างหนัก ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้นำคริสตชนลาวพบว่า

¹²⁹ Far Eastern Broadcasting International, Hmong's letters for..... , http://www.febc.org/hmong_0400.html [07/08/00]

¹³⁰ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม , บรรดามติของพรรคที่เกี่ยวกับแนวคิดวัฒนธรรม (เวียงจันทน์ : กรมพิมพ์จำหน่าย หอสมุดและป้าย กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม , 2537) หน้า 67.

“...ในช่วงที่เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ สถานการณ์น่ากลัวมาก คริสตชนในประเทศลาวต้องประสบปัญหา และเดือดร้อนมาก คริสตชนจำนวนมากต้องอพยพออกนอกประเทศเหลืออยู่เพียงจำนวนน้อย และทำอะไรไม่ได้เลย...”¹³¹

ในปัจจุบันแม้จะผ่านพ้นช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปประเทศมาแล้ว แต่จากการที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยังคงเป็นพรรคการเมืองเดียวที่ปกครองประเทศลาวอยู่ นโยบายและแนวคิดในการพัฒนาประเทศแบบสังคมนิยมจึงยังคงปรากฏในระบบการเมืองของประเทศลาวอยู่เสมอเพียงแต่จะมากหรือน้อยเท่านั้น

2) มุมมองของรัฐบาลลาวต่อประเด็นปัญหาสิทธิมนุษยชน รัฐบาลลาวนอกจากจะมีพื้นฐานแนวคิดในการพัฒนาแบบสังคมนิยมแล้ว ยังมีความรู้สึกชาตินิยมสูง และไม่ค่อยให้ความสนใจกับการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลของสื่อต่างชาติ ซึ่งที่ผ่านมาหลายครั้งที่สื่อต่างชาติพยายามนำเสนอข่าวการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศลาว โดยเฉพาะการจำกัดเสรีภาพทางศาสนา โดยหวังว่ารัฐบาลลาวจะลดความเข้มงวดกวดขันลงบ้าง แต่ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลลาวกลับยิ่งแสดงจุดยืนที่ชัดเจนในมุมมองเรื่องสิทธิมนุษยชนของรัฐบาล โดยในแถลงการณ์ของผู้แทนรัฐบาลลาวซึ่งออกอากาศทางสถานีวิทยุแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2000 เกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลลาว มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดและมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนของผู้นำรัฐบาลลาว โดยสรุปได้ว่า¹³²

รัฐบาลลาวยอมรับในความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย สันติภาพ และความเป็นระเบียบเรียบร้อย และรัฐบาลลาวกำลังพยายามที่จะส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยเชื่อว่าประเทศต่างๆควรมีมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนของตนเองซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมของแต่ละประเทศ และประเทศลาวเองก็เป็นประเทศประชาธิปไตย มีประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมต่างจากประเทศตะวันตก ดังนั้นแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศลาวจึงแตกต่างจากประเทศตะวันตกด้วย และรัฐบาลลาวได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว โดยเชื่อว่าสิทธิเสรีภาพต้องไม่อยู่เหนือสันติภาพและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

¹³¹ สัมภาษณ์ผู้นำคริสตชนลาวเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2002 (ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ให้ระบุรายละเอียดผู้ให้ข้อมูล)

¹³² กรณาดูรายละเอียดใน ภาคผนวก ข.

ของสังคม ซึ่งตรงกับความต้องการของประชาชนลาวที่อยากจะใช้ชีวิตอยู่ภายใต้บรรยากาศแห่งสันติภาพและเสรีภาพ¹³³

จากคำแถลงการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลลาวเชื่อมั่นในมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของประเทศลาวที่รับรองไว้แล้วในรัฐธรรมนูญ และมองว่าเสรีภาพส่วนบุคคลที่แท้จริงจะต้องไม่อยู่เหนือผลประโยชน์ของชาติ และความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งในมุมมองของรัฐบาลลาว การที่สังคมมีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมก็ถือเป็นอุปสรรคหนึ่งต่อการสร้างความสงบแห่งชาติด้วย มุมมองด้านสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพส่วนบุคคลเช่นนี้ ทำให้เกิดการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนในประเทศลาวระหว่าง ค.ศ.1975 – 2000 ในหลายรูปแบบดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้ว

3) ความหวาดระแวงการแทรกแซงทางการเมืองของรัฐบาล เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศลาว เป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวที่ปกครองประเทศลาวมาตั้งแต่ ปี ค.ศ.1975 ในขณะที่ยังมีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์และเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลอยู่ทั้งในและนอกประเทศลาว ดังจะเห็นว่าตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์เข้ามามีอำนาจปกครองประเทศ มีหลายครั้งที่มีการก่อความไม่สงบขึ้นในประเทศ และมีผู้ถูกจับกุมข้อหาทรยศต่อชาติหลายคน โดยกลุ่มที่ทำการเคลื่อนไหวเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ซึ่งรัฐบาลไม่ทราบว่าเป็นกลุ่มใดคือกลุ่มต่อต้านหรือสนับสนุนรัฐบาล ทำให้ต้องจับตามองเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากกลุ่มอื่น โดยเฉพาะกลุ่มที่มีประวัติเคยต่อสู้กับขบวนการปะเทดลาว ซึ่งส่วนใหญ่ก็หมายถึงกลุ่มคริสตชนด้วย

4) การรับรองสิทธิและเสรีภาพทางศาสนาของประชาชนลาวในรัฐธรรมนูญ โดยในปี ค.ศ.1991 รัฐบาลได้ลาวได้เริ่มใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก ตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์เข้ามาปกครอง ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรับรองสิทธิของพลเมืองอย่างเป็นทางการตามกฎหมาย โดยในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ได้กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนาของประชาชนไว้ในมาตรา 30 ว่า “ประชาชนลาวมีสิทธิและเสรีภาพในการเชื่อหรือไม่เชื่อศาสนา” ซึ่งจากการรับรองสิทธิในการนับถือศาสนาของประชาชนตามกฎหมายนี้ ทำให้ในช่วงระยะเริ่มแรกของการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ คริสตชนในประเทศลาวได้รับเสรีภาพมากขึ้น โดยทำให้ศูนย์รวมคริสตจักรข่าวประเสริฐได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ และผู้นำคริสตชนลาวหลายคนได้มี

¹³³ Hmong Universe Inc , Laos rejects human rights abuse charges ,
<http://www.hmonguniverse.com/news68.html> [02 /04/02]

โอกาสเดินทางออกไปศึกษาต่อในต่างประเทศด้วยความช่วยเหลือขององค์กรคริสเตียนในต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามในรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน กลับมีเนื้อหาในบางมาตราที่รัฐบาลสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของประชาชนได้เช่นกัน โดยในมาตรา 9 บัญญัติไว้ว่า “รัฐเคารพและปกป้องการเคลื่อนไหวอันถูกกฎหมายของพุทธศาสนิกชน และศาสนิกชนอื่น ปลุกระดมส่งเสริม พระภิกษุสามเณร และนักบวชของศาสนาอื่นๆ ให้เข้าร่วมในการเคลื่อนไหวที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน ห้ามทุกการกระทำที่เป็นการแบ่งแยกศาสนา และแบ่งแยกประชาชน” ซึ่งจะเห็นว่า แม้ว่ารัฐจะให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการเลือกนับถือศาสนาได้ แต่รัฐก็ยังควบคุมการเคลื่อนไหวของทุกศาสนาอย่างใกล้ชิด โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างกว้างๆ ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถตีความได้อย่างหลากหลาย เช่น คำว่าการเคลื่อนไหวอันถูกกฎหมาย ซึ่งรัฐจะเป็นผู้ตัดสินเองว่าการเคลื่อนไหวอย่างใดถูกกฎหมายและการเคลื่อนไหวอย่างใดไม่ถูกกฎหมาย หรือระบุว่า ห้ามทุกการกระทำที่เป็นการแบ่งแยกศาสนาและประชาชน โดยพบว่าในระยะหลังการกระทำของคริสตชนหลายๆ อย่างมักถูกมองว่าเป็นการกระทำเพื่อแบ่งแยกศาสนาและประชาชน เช่น การสอนพระคัมภีร์ การแจกใบปลิวเผยแพร่ศาสนา หรือการติดต่อกับหน่วยงานต่างประเทศ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเชื่อว่าการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในปี 1991 ยังคงเป็นปัจจัยบวกที่ทำให้คริสตชนในประเทศลาวมีเสรีภาพทางศาสนามากขึ้นหากเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในช่วงก่อนหน้าประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ดังจะเห็นได้จากคำแถลงของศาสนาจารย์ ฟาเฮอร์ ที่ว่า

“...ในช่วง 10 ปี หลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ สถานการณ์จะผ่อนคลายลงเล็กน้อย พวกเราได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจกรรมทางศาสนาได้ และนมัสการพระเจ้าได้อย่างเสรีขึ้น และยังสามารถติดต่อกับต่างชาติได้ ส่งผลให้มีพระคัมภีร์แจกจ่ายให้แก่คริสตชนมากขึ้น...”¹³⁴

5.1.4 ด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยบวกต่อการให้เสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนในประเทศลาว โดยมีเหตุผลสนับสนุน 2 ประการ ดังนี้

¹³⁴ Pha Her (Reverend), http://www.house.gov/international_relations/hr/irf00her.htm
[11/07/02], (อ้างแล้ว)

1) เนื่องจากประเทศลาวเป็นประเทศเล็ก และถูกจัดว่าเป็นประเทศที่มีประชากรยากจนที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง ทำให้ในแต่ละปี ประเทศลาวต้องได้รับความช่วยเหลือในหลากหลายรูปแบบจากต่างชาติเป็นจำนวนมาก โดย 16 เปอร์เซนต์ของรายได้ประชาชาติของประเทศมาจากเงินอุดหนุนจากต่างประเทศ เช่นในปี 1999 ประเทศลาวรับเงินช่วยเหลือจากต่างชาติสูงถึง 345 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งความจำเป็นในการพึ่งพาเงินสนับสนุนจากต่างชาติจำนวนมากเช่นนี้ทำให้รัฐบาลลาวต้องรักษาภาพลักษณ์ทางด้านสิทธิมนุษยชนให้ดีขึ้นด้วย และนอกจากความช่วยเหลือในด้านตัวเงินแล้ว รัฐบาลลาวยังต้องได้รับความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคเฉพาะทางอีกหลายรูปแบบ เนื่องจากประเทศลาวยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญในหลายๆด้าน ซึ่งการได้รับความช่วยเหลือในลักษณะนี้หลายครั้งเป็นการเปิดโอกาสให้หน่วยงานของคริสเตียนที่ทำงานด้านอื่นๆ เช่น การศึกษา การพัฒนาสาธารณสุข ปลูก ทรัพยากร ผู้อพยพ ฯลฯ ได้มีโอกาสเดินทางเข้าไปทำงานในประเทศลาว ซึ่งแม้ว่าจะไม่ใช่เพื่อการประกาศศาสนาโดยตรง แต่ก็เป็นการเปิดโอกาสให้คริสตชนลาวได้พบปะกับคริสตชนจากต่างประเทศ ดังเช่น จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สภาคริสตจักรไทยท่านหนึ่งซึ่งเคยเป็นผู้แทนขององค์การ MCCO (Mennonite Church Conference Organization) เข้าไปทำงานด้านการศึกษาในประเทศลาว ได้เล่าให้ฟังว่า ในระหว่างที่ทำงานในประเทศลาว มีหลายครั้งที่ได้พบปะกับคริสตชนลาว และหลายครั้งต้องเข้าไปในหมู่บ้านคริสเตียน ทำให้มีโอกาสได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมิตการกับพี่น้องชาวลาว และเล่าว่า องค์การคริสเตียนหากต้องการเข้าไปทำงานในประเทศลาวต้องเข้าไปในลักษณะนี้ คือ หาเหตุผลอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศลาว และไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา

2) การเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจในปี ค.ศ.1986 หลังจากประเทศ สปป.ลาว ใช้นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม มาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 1975 โดยเน้นการพึ่งพาประเทศสังคมนิยมอย่างรัสเซียและประเทศในยุโรปตะวันออกต่างๆเป็นหลัก แต่หลังจากที่สหภาพโซเวียตเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจในปี 1986 ทำให้ลาวต้องเปลี่ยนมาใช้นโยบายทางเศรษฐกิจที่เปิดเสรีมากขึ้นด้วย โดยจากการประชุมใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศลาว ครั้งที่ 4 ในปี ค.ศ.1986 ที่ประชุมได้ประกาศใช้นโยบายเปิดกว้างด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจหรือที่เรียกว่านโยบาย “จีนคนาการใหม่” ซึ่งเนื้อหาหลักของนโยบายดังกล่าวคือ ต้องการแสวงหาความช่วยเหลือ และความร่วมมือจากต่างประเทศทางด้านทุนทรัพย์ เทคโนโลยี ความเชี่ยวชาญ

เฉพาะด้าน และวิทยาการที่ก้าวหน้า เพื่อขยายกำลังการผลิต¹³⁵ และด้วยนโยบายเช่นนี้ ทำให้ลาวซึ่งในอดีตเคยให้ความสำคัญกับประเทศในกลุ่มสังคมนิยมด้วยกันเท่านั้น ต้องหันมามองประเทศเสรีอื่นๆ ด้วย โดยต้องหันมาให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และต้องพึ่งพาเงินลงทุนจากประเทศเหล่านี้ ทำให้นอกจากจะต้องเปิดเสรีทางเศรษฐกิจแล้ว นโยบายทางการเมืองและสังคมก็จะต้องเปิดเสรีขึ้นด้วยเพื่อให้ประเทศเป็นที่น่าเชื่อถือในการลงทุนแก่ประเทศตะวันตกต่างๆ ดังนั้นจะเห็นว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ.1986 เป็นต้นมา คริสตชนในประเทศลาวได้รับเสรีภาพมากขึ้นในหลายๆ ด้าน จากการสัมภาษณ์ผู้นำคริสตชนลาวพบว่า คริสตจักรข่าวประเสริฐแห่งประเทศไทยเริ่มมีความเคลื่อนไหวรวมตัวกันในช่วงหลังปี 1986 เป็นต้นมา ขณะที่ในช่วงก่อนหน้านั้นแทบจะทำอะไรไม่ได้เลย อีกทั้งผู้นำคริสตชนก็ต้องอพยพไปอยู่ต่างประเทศหมด แต่หลังจากประเทศลาวเปิดเสรีมากขึ้นในปี 1986 ผู้นำคริสตชนจากต่างประเทศก็เริ่มเดินทางกลับเข้ามายังประเทศลาว และเริ่มรวบรวมคริสตจักรต่างๆ ที่กระจัดกระจายกันอยู่ทั่วประเทศเข้าเป็นคริสตจักรข่าวประเสริฐแห่งประเทศไทย โดยสามารถขออนุญาตจัดการประชุมครั้งใหญ่ขึ้นทั่วประเทศได้ใน ปี 1989 และสามารถจัดตั้งคริสตจักรข่าวประเสริฐขึ้นได้อย่างเป็นทางการในปีนั้นเอง

5.1.5 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

บริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศลาว เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลต้องจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของประชาชนลาว โดยมีสาเหตุ 3 ประการ ดังนี้

1) การที่ประเทศ สปป.ลาว ประกอบด้วยชนหลากหลายเชื้อชาติ หลายภาษา และหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และได้ตั้งสมวัฒนธรรมจนเป็นเอกลักษณ์ของตนเองอย่างชัดเจน และจะเห็นว่า ถึงแม้รัฐบาลลาวจะแบ่งชนเผ่าต่างๆ ในประเทศลาวไว้เพียง 3 กลุ่ม คือ ลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง แต่ในความเป็นจริงปรากฏว่าแต่ละกลุ่มยังแยกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยๆ อีกมากมาย และจากการสำรวจสำมะโนประชากรของรัฐบาลลาวในปี ค.ศ.1985 พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มประชากรตามตระกูลภาษา(Ethno - linguistic Grouping) ได้ 6 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์(Ethnic entries)จำนวน 68 กลุ่ม อีกทั้งยังประกอบด้วยกลุ่มย่อยๆ ที่มีลักษณะบ่งชี้ของกลุ่ม(Self - Identified groups)อีกไม่น้อยกว่า 800 กลุ่ม และจากการสำรวจในปี

¹³⁵ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ , แบบเรียนวิชาการเมือง (เวียงจันทน์ : มหาวิทยาลัยแห่งชาติ) หน้า 85

1998 รัฐบาลได้แบ่งประชากรออกเป็น 47 กลุ่มชาติพันธุ์หลัก และอีก 149 กลุ่มย่อย¹³⁶ ดังนั้นด้วยนโยบายของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาวที่มุ่งสร้างความสามัคคี เอกภาพ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ ซึ่งต้องพยายามลดความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของคนในชาติ ทำให้รัฐบาลลาวจำเป็นต้องจำกัดการเจริญเติบโตของกลุ่มศาสนาที่หลากหลายโดยเฉพาะคริสต์ศาสนาซึ่งพบว่าการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อลดความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของประเทศลาว

2) สังคมชาวลาว (โดยเฉพาะลาวลุ่ม) เป็นสังคมที่ยึดถือพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน และมีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ดังจะเห็นได้จากบันทึกของมิชชันนารีที่เดินทางเข้าไปเผยแพร่ศาสนาในประเทศลาวว่า “คนลาวส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและพวกเขาไม่เคยเชื่อพวกเรามองเราเป็นเรื่องตลก มิชชันนารีเดินทางไปที่นั่นตั้งแต่ปี ค.ศ.1928 พวกเขาประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อยในหมู่ชาวลาวที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำซึ่งนับถือพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น”¹³⁷ ดังนั้นจะเห็นว่าพุทธศาสนามีบทบาทต่อชีวิตชาวลาวเป็นอย่างมากตั้งแต่อดีตกาล และจนกระทั่งปัจจุบันแม้ว่าประเทศลาวจะปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งโดยทั่วไปจะมองศาสนาเป็นสิ่งมอมเมาประชาชน ศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในประเทศคือพรรคเท่านั้น แต่สำหรับประเทศลาวพรรคคอมมิวนิสต์มองว่า พุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแห่งชาติลาว และผลักดันให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และบางครั้งก็ใช้เหตุผลนี้เป็นข้ออ้างในการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของศาสนาอื่นๆที่ไม่ใช่พุทธ เช่นการสั่งปิดโบสถ์ในเขตเมืองหลวงพระบาง โดยอ้างว่าเมืองหลวงพระบางเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนาและเป็นเมืองมรดกโลก ดังนั้นโบสถ์คริสต์ซึ่งไม่ใช่ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมลาวจึงไม่ควรมีอยู่ในเขตเมืองหลวงพระบางด้วย

5.2 วิเคราะห์สิทธิมนุษยชนในประเทศลาวจากกรณีศึกษาเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนนิกายโปรเตสแตนต์

ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วในบทที่สองเรื่องแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยว่า แนวคิดสิทธิมนุษยชนนั้นแท้ที่จริงมีความหลากหลาย แล้วแต่มุมมองของผู้ที่จะให้คำจำกัดความ และในความเป็นจริง ไม่มีแนวคิดใดที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วน ดังนั้นการจะนำมาตราฐานหรือ

¹³⁶ Laurent Chazee , The Peoples of Laos Rural and Ethnic Diversities (Bangkok : White Lotus Press , 1999) Page 1.

¹³⁷ Billy Graham Center , transcript of the tape of the oral history interview of Malcolm Maurice Sawyer , <http://www.wheaton.edu/bgc/archives/trans/256T01.htm> [15/02/01]

มุมมองด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง ไปเป็นเครื่องมือวัดระดับสิทธิมนุษยชนของประเทศอื่นๆจึงเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ซึ่งในความเป็นจริงควรทำความเข้าใจสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน โดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆของประเทศนั้นๆเป็นหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกแนวคิดสิทธิมนุษยชนไว้เป็น 2 กลุ่ม คือ สิทธิมนุษยชนในกระแสหลัก ซึ่งได้แก่แนวคิดสิทธิมนุษยชนที่พัฒนาขึ้นมาจากกฎหมายธรรมชาติ อันเป็นที่ยอมรับกันของประเทศเสรีและประเทศตะวันตกในปัจจุบัน และเป็นพื้นฐานของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ซึ่งถือเป็นกฎเกณฑ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นที่ยอมรับกันมากที่สุดในการบรรดาประเทศตะวันตก และอีกกลุ่มหนึ่งคือสิทธิมนุษยชนในกระแสต่อต้าน ซึ่งหมายถึงมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของกระแสหลัก โดยมีหลายกลุ่มที่นำเสนอแนวคิดแบบนี้ เช่น กลุ่ม ปฏิฐานนิยม (Positivist) กลุ่มมาร์กซิส กลุ่มชุมชนนิยม และมุมมองแบบวิถิเอเชีย เป็นต้น

ปัจจัยที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดสิทธิมนุษยชนของทั้งสองกลุ่ม คือการให้เสรีภาพแก่ประชาชนในด้านต่างๆ เช่น เสรีภาพทางการเมือง เสรีภาพทางเศรษฐกิจ เสรีภาพทางศาสนาและความเชื่อ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น ในขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ที่ยึดถือสิทธิมนุษยชนตามกระแสหลักมักให้การรับรองเสรีภาพของประชาชนในประเทศในด้านต่างๆดังกล่าวอย่างเต็มที่ตราบใดที่ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นและไม่สร้างความเสียหายแก่ส่วนรวม แต่ประเทศที่มีความคิดในกระแสต่อต้าน (ส่วนใหญ่เป็นประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศสังคมนิยม) จะให้เสรีภาพแก่ประชาชนในระดับหนึ่งเท่านั้น โดยให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของชาติและความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหลัก

สำหรับประเทศ สปป.ลาว ในช่วงหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ.1975 เป็นต้นมา มีหลายครั้งที่รัฐบาลลาวถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประเทศตะวันตกในประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สิน เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร หรือเสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น แต่จากการตอบโต้ของรัฐบาลลาวซึ่งได้นำเสนอไปแล้วในข้อย่อที่ 2) ของข้อ (5.1.3) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลลาวให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนในระดับหนึ่ง แต่มองว่าสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศแตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดกฎเกณฑ์ด้านสิทธิมนุษยชนของแต่ละประเทศน่าจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมด้วย เพื่อความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ซึ่งการมองลักษณะนี้คล้ายกับมุมมองของกลุ่มแนวคิดวิถิเอเชีย ที่ถือว่าชาวเอเชียย่อมมีวิถีทางแบบเอเชียซึ่งแตกต่างจากประเทศตะวันตก เพราะสภาพแวดล้อมด้านต่างๆของประเทศในเอเชียกับประเทศตะวันตกที่พัฒนาแล้ว

ไม่เหมือนกัน นอกจากนี้รัฐบาลลาวยังมองว่า การให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนไม่สำคัญไปกว่าผลประโยชน์ของชาติ สันติภาพและความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งเป็นมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มมาร์กซิสต์และกลุ่มชุมชนนิยม

ดังนั้นจึงพอจะสรุปได้ว่าแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนของ รัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาวมีลักษณะโน้มเอียงไปทางกลุ่มกระแสต่อต้านมากกว่า โดยเป็นมุมมองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ ชุมชนนิยม และวิถีเอเชีย แต่ทั้งนี้ก็จะเห็นว่าถึงแม้ในระดับอุดมการณ์ของกลุ่มมาร์กซิสต์และชุมชนนิยมจะมีลักษณะคล้ายกัน คือให้ความสำคัญกับสังคมส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของปัจเจกชน แต่ในทางปฏิบัติพบว่าในประเทศลาวยังมีชุมชนย่อยๆ อีกหลายชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์ และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดปรากฏการณ์ของชุมชนนิยมย่อยๆ ขึ้นอีกหลายชุมชนในประเทศลาว ดังจะเห็นจากผลการวิจัยว่าระดับของความเข้มงวดกวดขันในการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาของแต่ละท้องถิ่นในประเทศลาวนั้นไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นหากพิจารณาระดับประเทศโดยถือว่าประเทศลาวเป็นชุมชนหนึ่ง อาจสรุปได้ว่ารัฐบาลลาวมีมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกันระหว่างแบบมาร์กซิสต์กับชุมชนนิยม แต่หากพิจารณาในรายละเอียดระดับท้องถิ่นของประเทศลาวจะเห็นถึงความขัดแย้งระหว่างแนวคิดมาร์กซิสต์กับชุมชนนิยมในประเทศลาว

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น จะเห็นว่าตั้งแต่ปี ค.ศ.1975 เป็นต้น มีเหตุการณ์หลายอย่างที่เป็น การจำกัดเสรีภาพทางศาสนาเกิดขึ้นกับคริสตชนลาว ไม่ว่าจะเป็น การห้ามนมัสการ ห้ามติดต่อสื่อสารกับองค์กรต่างชาติ ห้ามตีพิมพ์เอกสารทางศาสนา ห้ามเผยแพร่ศาสนา การยึดโบสถ์ หรือการจับกุมคริสตชน เป็นต้น การจำกัดเสรีภาพเหล่านี้ไม่ใช่หมายถึงการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนในด้านอื่นๆ ด้วยเช่น สิทธิในการนับถือศาสนา สิทธิในการติดต่อสื่อสาร สิทธิในร่างกายและทรัพย์สิน สิทธิในการแสดงความคิดเห็น และสิทธิทางกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งในมุมมองของประเทศตะวันตกถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่รัฐบาลลาวไม่ได้มองเช่นนั้นเนื่องจากรัฐบาลลาวมองว่าสิทธิมนุษยชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับสันติภาพ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งการกระทำต่างๆ ของคริสตชนที่ถูกจำกัดเสรีภาพทางศาสนาเหล่านั้นรัฐบาลลาวมองว่าเป็นการกระทำที่จะทำลายความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติภาพของประเทศ ดังจะเห็น คริสตชนที่ถูกจับกุมส่วนใหญ่จะมีความผิดในข้อหาสร้างความเป็นป่วนในสังคม แบ่งแยกความสามัคคี หรือทรยศชาติแทบทั้งสิ้น และในรัฐธรรมนูญลาวในมาตราที่เกี่ยวกับการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จะระบุ

ตอนท้ายว่า “ห้ามทุกการกระทำที่แบ่งแยก และพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างชนเผ่า” หรือ “การกระทำที่เป็นการแบ่งแยกศาสนา และแบ่งแยกประชาชนจะกระทำไม่ได้”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสิทธิมนุษยชนในประเทศลาวนั้น มีอยู่ในระดับหนึ่งซึ่งไม่สามารถนำมาเทียบกับประเทศตะวันตกได้ เนื่องจากรัฐบาลลาวมีมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนแตกต่างจากประเทศตะวันตก โดยรัฐบาลลาวให้ความสำคัญกับสันติภาพ และความสงบเรียบร้อยในสังคมมากกว่าเสรีภาพส่วนบุคคล ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนลาวมีเสรีภาพในระดับหนึ่งซึ่งได้รับรองไว้ตามกฎหมายแต่จะต้องเป็นเสรีภาพที่ไม่ทำลายสันติภาพ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมโดยในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ตีความและตัดสินเองว่า การกระทำใดเป็นการทำลายสันติภาพและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

แผนภูมิที่ 5.1 การวิเคราะห์สิทธิมนุษยชนในประเทศ สปป.ลาว

